

Slutrapport

Projektrubrik: Interpretation och naturvägledning för skogssektorn – skogens besökare i centrum

Huvudsökande: Anders Arnell, Centrum för naturvägledning, Inst för stad och land, SLU

Projektets löptid: 2018-08-01 – 2019-12-31

Populärvetenskaplig sammanfattning

Genom de aktiviteter som arrangerats inom ramen för projektet har begreppet interpretation och de förhållningssätt till kommunikation som detta innebär, spridits till en bred målgrupp inom skogssektorn och närliggande områden. För de flesta har detta inneburit något nytt och ett sätt att tänka och planera kring målgrupper och tematisk kommunikation som förut varit tämligen oprövat. Deltagarna i seminarium, kurser och andra aktiviteter har vittnat om att de metoder som introducerats, diskuterats och övats känns användbara att arbeta vidare med i kommunikationen med allmänheten.

Eftersom projektet handlat om kommunikation, är också genomförandet av kurser och seminarier, produktionen av material till dessa och dokumentationen av exempel centrala delar av projektets resultat.

De mest centrala aktiviteterna i projektet har varit

- Ett inledande idéseminarium heldag på SLU Ultuna 16 januari 2020, i samverkan med Föreningen Skogen, med 10 särskilt inbjudna deltagare.
- Tre kurser om interpretation för skogssektorn, var och en med en digital del (halv dag) och en heldag i fält. Kurserna hade sin bas i Uppsala, Umeå respektive Växjö. Totalt deltog 54 personer.

Omvärldsbevakning och rapportering har kommit till uttryck på flera sätt, främst bör nämnas:

- CNV:s tematiska digitala publikation Naturvägledaren, nr 2/2021, med temat Naturvägledning i brukad skog.
- Omvärldsrapport till Naturvårdsverket om naturvägledning i den brukade skogen, maj 2020.

Utöver dessa fyra punkter har projektet avkastat flera andra aktiviteter och annat material, som berörs i denna rapport.

Sammanlagt har 63 personer från skogssektorn och närliggande delar deltagit i seminariet och kurserna ovan, och fler därtill i andra mindre aktiviteter. Målet för projektet var att nå minst 40 personer.

Som bilaga 1 till denna rapport finns en kort handledning i interpretation med litteraturtips.

Resultat

Syftet med projektet var att bidra till ett utvecklat förhållningssätt till kommunikation om skog i det brukade landskapet. Utifrån teori och forskning kring interpretation som beskrivits i bakgrunden till projektet, skulle förutsättningarna öka för skogssektorn att bidra till ökat engagemang hos allmänheten kring brukande av skog och dess roll i samhället. Särskilt fokus har lagts på kommunikation på plats ute i skogslandskapet – därav projektets undertitel ”skogens besökare i centrum”.

Att behovet är stort uttrycktes tydligt av ledarskribent Pär Fornling i Land Skogsbruk 12 mars 2021: "...viktigare är att få ut allmänheten i skogen...och bildar sig en egen uppfattning om skogen, inte den som serveras i en hårdvinklad debatt."

Genom aktiviteter inom ramen för projektet har begreppet interpretation och de förhållningssätt till kommunikation som detta innebär, spridits till en bred målgrupp inom skogssektorn och närliggande områden. För de flesta har detta inneburit något nytt och ett sätt att tänka och planera kring målgrupper och tematisk kommunikation som förut varit tämligen oprövat. Deltagarna i seminarium, kurser och andra aktiviteter har vittnat om att de metoder som introducerats, diskuterats och övats känns användbara att arbeta vidare med i kommunikationen med allmänheten. Ett exempel på detta är att representanter från skogsägarrörelsen diskuterat hur man kan stötta skogsägare som är intresserade av att berätta om sin skog för allmänheten. Mellanskog anordnade 21 september 2021 webinarier "Smartare skogssnack", om metoder för konstruktiva samtal om skogsbruk i vardagen, vilket enligt arrangören var inspirerat av interpretationsprojektet.

Eftersom projektet handlat om kommunikation, är också genomförandet av kurser och seminarier, produktionen av material till dessa och dokumentationen av exempel centrala delar av projektets resultat.

Följande har genomförts eller producerats under projektiden:

- Inledande idéseminarium heldag på SLU Ultuna 16 januari 2020, i samverkan med Föreningen Skogen, med 10 särskilt inbjudna deltagare. Bland annat diskuterades:
  - Vad engagerar och intresserar allmänheten?
  - Kontaktytor mellan skogssektor och allmänhet
  - Utmaningar för berättandet
  - Presentation av interpretation och naturvägledning
  - Möjligheter och utmaningar för interpretation i skogssektorn
- Omvärldsrapport till Naturvårdsverket, CNV:s huvudsakliga uppdragsgivare, maj 2020, se bilaga 2. Rapporten tar bland annat upp:
  - Naturvägledning i det brukade landskapet
  - Skogens sociala värden
  - Nationellt och regionala skogsprogram
  - Mångbruk av skog viktig förutsättning för naturvägledning
  - Några exempel på naturvägledning i skogssektorn
- Förberedande material och efterföljande dokumentation på www.skogen.se/interpretation (bilaga 3)
  - Film "Interpretation tips for tour guides"
  - Presentation från digitala delen av kurserna nedan
  - Exemplet Klimatpromenad Mellanskog
  - Att sköta skog för människor, Skogsstyrelsen
- Tre kurser om interpretation för skogssektorn, var och en med en digital del (halv dag) och en heldag i fält. Kurserna har planerats och genomförts i aktivt samarbete med Föreningen Skogen. Totalt deltog 54 personer i dessa kurser (varav 22 både digitalt och i fält). Samtliga hade kontaktats personligen, ingen annonsering skedde. Innehåll och upplägg framgår av

bifogad inbjudan (bilaga 4) och information till anmälda (bilaga 5), samt av den presentation (bilaga 6) som gjordes vid de digitala träffarna.

- Uppsala, 15 + 21 september 2020. Fältdagen ägde rum i ett tätortsnära område vid Vattholma, med motionsspår, skolskog med mera, i samarbete med Skogsstyrelsen.
- Umeå, 14 + 21 oktober 2020. Fältdagen ägde rum vid friluftsområdet Stora Stenen vid Dalsjö, Överboda, i samarbete med föreningen Stora Stenen och Skogsstyrelsen.
- Växjö, 3 nov 2020 + 28 okt 2021. Fältdagen sköts upp pga pandemin och ägde rum i Asa försökspark (SLU) i samverkan med SLU:s personal på plats samt med Södra.
- CNV:s tematiska digitala publikation Naturvägledaren, nr 2/2021, bilaga 7, med temat Naturvägledning i brukad skog, fungerade både som omvärldsbevakning och rapportering. Den berörs i huvudsak under Kommunikation nedan.
- CNV arrangerade en så kallad Gökotta (morgonwebbinarium) den 21 april på samma tema, med skogsägaren och naturturismföretagaren Leif Öster som inspiratör. Leif lämnade också tio praktiska tips för naturvägledning i brukad skog, se bilaga 8.
- Flera föreläsningar och workshops har hållits på projektets tema: för den digitala rådgivningssajten Skogskunskap, Linnéuniversitetet, projektet Skogens kraft för mångbrukare med flera.

Projektets aktiviteter har påverkats av pandemin, eftersom huvuddelen av projektet kom att pågå under 2020 och början av 2021. Kurserna var från början tänkta att genomföras sammanhängande på två dagar, den sista fältkursdagen fick skjutas upp länge och medverkan i Skogssällskapets kommundagar diskuterades men kunde ej genomföras.

Målbeskrivning

För beskrivning av de tre målen, se projektplan i ansökan.

Mål 1

Sammanlagt 63 personer från sektorn och närliggande delar har deltagit i seminariet och/eller utbildningarna, och ytterligare deltagare har tillkommit i andra aktiviteter. En utvärdering med tre frågor sändes ut efter två genomförda kurser (här kallade seminarier). Ett kort utdrag av svaren på de två första frågorna speglar något av hur innehållet i utbildningarna tagits emot.

- 1) Vad tar du främst med dig från seminariet?
  - a. Att det är viktigt att lyssna efter var deltagarna är och anpassa temat så det passar dem.
  - b. Inspiration – det finns så många olika sätt att skapa engagemang och så utvecklade metoder att det bör vara lätt...att skapa en bra naturupplevelse.
  - c. Att se det stora i det lilla, att en detalj kan förklara den stora bilden om man låter associationer och nyfikenhet ta plats.
- 2) Hur kan du/ni använda interpretation i din/er verksamhet?
  - a. Att med större medvetenhet lägga upp framtida exkursioner, men även enskilda rådgivningar med markägare.
  - b. Vi kan få hjälp att utforma våra kunskapsskogar så att de ger så stort engagemang som möjligt för skogen.

- c. Naturen som integrationsarena. Skogens sociala värden. Naturbesökets positiva psykiska och fysiska effekter. Få naturovana att intressera sig och förstå sambanden i naturen och på så vis bli måna om att bevara och värna om naturen.

Mål 2

I praktiken kom omvärldsanalys och seminarium/utbildningar att ske mer eller mindre parallellt i projektet. Sammanställningar av goda exempel och poänger med naturvägledning och interpretation i den brukade skogen skedde i följande kanaler (se Resultat och Kommunikation för mer information):

1. Omvärldsrapport till Naturvårdsverket, maj 2020 (bilaga 2)
2. Nr 2/2021 av Naturvägledaren, mars 2021 (bilaga 7)
3. Presentationer i samband med kurser och workshops inom och i anslutning till projektet (bland annat bilaga 6).

Mål 3

Denna rapport har en bilaga i form av en enklare handledning – se bilaga 1.

Även rapporten i sig bör kunna vara inspirerande då det visar vad interpretation handlar om samt innehåller bilagor eller länkar till material som tagits fram inom ramen för projektet.

Kommentarer till aktivitets- och tidsplan samt budget

I förhållande till aktivitets- och tidsplan i ansökan har projektets genomförts senare i tiden (med hjälp av förlängningsavtal med Skogssällskapet). Såväl pandemin som andra arbetsuppgifter för projektledaren har bidragit till detta. Arbetet skedde inte heller riktigt i den ordningsföljd som angavs i ansökan, se kommentar till mål 2 ovan.

Kostnadsposter i förhållande till budget kom att omfördelas något – här spelade pandemin ganska stor roll. Mindre pengar gick till resor och kurskostnader, medan vi lade mer medel på kommunikation. Lönekostnad och köpta tjänster följde i stort sett budget. En del extra arbetstid för projektledaren tillkom och finansierades av SLU, liksom det lilla underskottet i projektets bokslut.

Kommunikation och nyttiggörande av resultat

Eftersom det som sagts ovan rör sig om ett projekt kring kommunikation (jfr projektplanen) hänvisar jag i huvudsak till föregående avsnitt.

En viktig kommunikationskanal var CNV:s tematiska digitala publikation Naturvägledaren, nr 2/2021, med temat Naturvägledning i brukad skog (bilaga 7). Den fungerade både som omvärldsbevakning och rapportering. Malin von Essen anlätades som intervjuare och gästskribent.

Innehåll:

- Naturvägledning och interpretation – en möjlighet för samtal i skogen
- Skogsägare med turism lyfter skogens många värden och berättelser
- Skogens sociala värden utvecklas genom interpretation
- Skogens vatten öppnar dörrar
- Möten mellan markägare och allmänhet (intervju med skogsägarföreningarna)
- Sveaskog – fokus på ekoparker och skogshistoria
- Naturupplevelser i brukad skog – projekt i Västerbotten
- Universitetskurs förbereder för möte med markägare

Projektledaren har berättat om projektet och dess resultat i flera sammanhang, till exempel i Föreningen Skogens/SkogsSveriges nätverk för digital kommunikation inom skogssektorn.

Vad gäller planerade åtgärder kommer CNV genom projektledaren att våren 2022 hålla en utbildning i interpretation för det regionala skogsprogrammet i Västerbottens län. Medverkan i någon av Skogssällskapets kommande aktiviteter, exempelvis kommundagar, har diskuterats. CNV kommer också att kunna fortsätta med viss rådgivning till skogssektorn inom ramen för centrets allmänna rådgivningsuppdrag. Den enkla handledningen som följer med denna rapport skulle kunna utvecklas, till exempel i samarbete med Föreningen Skogen och Skogssällskapet.

Bilagor

Bilaga 1: Kort handledning i interpretation för skogssektorn

Bilaga 2: Omvärldsrapport till Naturvårdsverket om naturvägledning i brukad skog

Bilaga 3: Material från projektet på www.skogen.se/interpretation

Bilaga 4: Inbjudan till en av kurserna i projektet

Bilaga 5: Information till anmälda till kurserna

Bilaga 6: Min presentation vid digitala delen av kurserna (OBS tyngre fil, skickas i separat mejl)

Bilaga 7: Naturvägledaren 2/2021 med tema Naturvägledning i den brukade skogen:

https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-naturvagledning/publikationer/naturvagledaren_/20212/

Bilaga 8: Leif Östers tio tips för naturvägledning i brukad skog

Bilaga 8: Leif Östers 10 tips för naturvägledning i brukad skog

Jag har haft tusentals besökare ute i brukad skog och några framgångsfaktorer.

10 enkla men inspirerande tips på 10 minuter.

1. Samlingen är helt avgörande. Vänta in alla så att de får landa. Småprata och känn in förväntningar och kunskapsnivå.
2. Använd gruppens egen kunskap och tankar. Briljera inte. Berätta om rixtaxen.
3. Gå kort. Känn din stig. Ju mer bekant du är med din skog desto säkrare blir du.
4. Var tyst i tio sekunder när du kommer fram.
5. Kunskapen om våra 22 trädslag är oftast mycket låg. Vi har därför ett enkelt arboretum.
6. Grundläggande presentation av hur dagens skogsbruk är tänkt att fungera saknas oftast. Så går något praktiskt. Prova skogsbruk. Plantera en planta.
7. Nätverk med grannar.
8. Otroligt givande att arbeta med nysvenskar. Leta upp dem på SFI och Gröna jobb. Ta ut dem i skogen.
9. Berätta om lokal utveckling, landsbygdens ekonomi. Hur vi tjänar pengar på att låta våra gäster hugga ved mot betalning.
10. Ät något. Men se till att deltagarna fixar maten tillsammans.